

Werklicht

'Hoe was de voorstelling?'

'Fantastisch. Hoe gaat het met je rug?'

'Ik wil er niet over praten.'

Hij was over het plein aan komen lopen. Vanaf een afstand had hij de jongens op het overvolle balkon boven de ingang van de belangrijkste schouwburg van het land zien staan. Het premièrefeest was in volle gang. Ze stonden met hun rug tegen het hek. De opluchting en blijdschap was van hun schouders af te lezen. Hij wist hoe ze er aan de voorkant zouden uit zien: lijkleek en zwart om rusteloze ogen.

'Deze voorstelling gaat drie uur duren, Kees,' had de actrice hem een paar weken eerder gezegd.

'Dat trekt mijn rug niet.'

'Mooi, dan kan jij op Eva passen.'

'Op Eva passen?'

'Ja, dan kan de moeder van mijn vriend komen kijken.'

'Ik heb nog nooit op een kind gepast.'

'Jij kan dat en we hebben het nu afgesproken.'

Even later kreeg hij een sms'je van de dochter van zijn ex: Hb jij krtj vr KL?

Twee, sms'te hij terug.

Het stonk maar het was makkelijker dan hij dacht.

'Hoe weet je dat ze een schone luier nodig heeft?' had hij gevraagd.

'Gewoon ruiken, Kees,' had de jonge moeder uitgelegd. Ze had hem alles verteld wat hij als oppas van een anderhalfjarige moest weten. 'Makkelijker dan een decor bouwen, toch? En nu moet ik rennen. Om een uur of twaalf word je afgelost.' Weg was ze. Shit, dacht Kees een paar uur later, ik ben halverwege vijftig en ik verschoon voor het eerst een kind.

Hij scharrelde door het huis van de actrice. In de boekenkast stond een foto van haar toen ze nog piepjong was. Tussen haar ouders in. Op het toneel van de schouwburg. Hij herkende het decor. Haar eerste maand bij het gezelschap. Als stagiaire. Haar ouders leken amper ouder dan hij.

Op het toilet hingen honderden foto's. Hij herkende acteurs. Op een iets grotere foto stond hij. Samen met haar. Tegen de bar van het café geleund. Ze had een hand op zijn arm gelegd. Ze keken elkaar lachend aan en hielden allebei een glas vast. Hij hing op haar toilet. Dat stelde hem op een of andere manier gerust. Hij kon zich met geen mogelijkheid herinneren wanneer die foto moest zijn gemaakt. Naast die foto hing net zo'n grote foto. Maar dan recent. In zwartwit. Van haar met haar nieuwe vriend. Beeldvullend. Rechtop zittend in bed. Beiden met ontbloot bovenlijf. Recht in de camera kijkend. Net zo kwetsbaar als krachtig. Hij liep weer terug naar de foto in de boekenkast. Alle drie trots. Het spatte van de foto af. Dit is de meest logische vanzelfsprekende foto die mogelijk is, dacht hij. Elke acteur heeft die foto. En elke architect heeft een foto waarop hij tussen z'n ouders in voor z'n eerste gebouw staat. En er is een foto van iedere jonge timmerman die naast z'n vader achter z'n eerste tafel zit.

Hij sloop langzaam z'n hoofd in. 'Kees, jongen,' hoorde hij hem zeggen, op

een dag is het met je gebeurd, dan ben je waardeloos geworden en dan schoppen die staatsruiveniers je eruit, jij bent voor die kunstmakers alleen maar noodzakelijk omdat ze dat zogenaamde werk van jou niet zelf willen of kunnen doen en je hoeft van hun echt geen linkse medemenselijkheid te verwachten. Waarom denk je dat ik een eigen zaak heb? Het socialisme is mooi. Als het zou lukken.'

'Het zijn geen staatsruiveniers, pap.'

'Ze krijgen toch subsidie? Nou, dan vreten ze onze staatskas toch leeg? Dat is gemeenschapsgeld.'

'Waarom kom je niet eens naar een voorstelling kijken?'

'Dan wordt mijn auto opengebroken.'

Zondagmiddag. Hij was langs z'n ouders gegaan.

'En wat voor toneelstuk zou ik dan te zien krijgen?'

Kees kon het hem met geen mogelijkheid uitleggen. Moest hij zeggen dat het een bewerking van Alice in Wonderland was? Dat er een met perslucht aangedreven ijzeren paard achter zwart gaas over het toneel liep? Dat z'n vader op een ronddraaiende tribune op het toneel zou zitten en dat er Griekse beelden in de gangpaden in de zaal zouden staan? Dat er te lachen viel? Dat er meisjes uit de lucht zouden vallen? Dat er een schip uit de duinen van een Waddeneiland zou opstijgen? Dat hij letterlijk een echtelijke ruzie bij de burens zou horen?

'Waarom moet ik dat gaan zien, Kees, waarom moet ik naar die verkwisting kijken?'

Z'n moeder diende het eten op. Kees zweeg. Na het eten ging hij weg. In een rammelende bus reed hij door een donkere polder terug naar de stad waar hij woonde. In die bus nam hij zich elke keer voor nooit meer een voet in die nederzetting

Naar Amerika!

te zetten.

In de stad aangekomen fietste hij steevast naar het café en hoopte dat de jongens er zouden zitten. Maar die zaten er op zondagavond nooit.

Op maandag bleef hij in bed liggen en op dinsdagochtend was hij blij als hij weer ergens op een toneel stond. Hij ging op de roze bank zitten en zette de televisie aan. Afleiding. Maar het lukte niet. Wat had hij eigenlijk bereikt? Goed beschouwd was hij sinds de middelbare school geen meter opgeschoten. Als hij aardig wilde zijn moest hij z'n best doen. Wat dat betreft ging hij steeds meer op zijn vader lijken. Er was een verschil: zijn vader had een doel gehad. En Kees voelde zich een van liaan naar liaan slingerende aap in een oerwoud. Voor wie het niet uitmaakt of het oerwoud langs hem heen raast of dat hij zich er doorheen slingert. Soms komt het oerwoud van rechts, soms van links. Het kon Kees niks schelen. Als hij maar slingerde. Altijd in beweging, omdat het oerwoud nooit stopte.

Z'n vader had zich door datzelfde oerwoud de kortste weg gebaand. Met een kompas. Met een kapmes. Met een bijl. Door de zuigende bagger. Zijn gezin, zijn zware auto en zijn eigen huis achter zich aan sleurend. Op z'n vijftenzestigste had hij uitgeput de andere kant van het oerwoud bereikt. En daar was hij dood neergevallen.

Heel soms zag Kees in een flits die andere kant. Dan was hij er bijna. Maar altijd draaide het oerwoud zich dan razendsnel om en was hij weer op weg naar het midden. Naar een schouwburg in het land.

De bel ging. Dat zou de aflossing zijn.

‘Dag Kees.’

Shit, dacht Kees, die in de keuken op zoek naar een fles witte wijn ging, dat is waar ook: de moeder van die vriend was leuk.

‘Ik heb nog als Ophelia in deze fauteuil gezeten,’ zei de aardige grijze mevrouw nadat ze naar Eva had gekeken en twee glazen had gepakt.

‘Dat was de Hamlet van een paar jaar voor ik begon,’ zei Kees verbaasd. ‘Later is die stoel gebruikt in De Kersentuin. Ik wist niet dat jij hebt geacteerd.’

‘Toneel was niks voor mij. Na een paar jaar hield ik het voor gezien.’

‘Waarom?’

‘Ik vond toneel gedoe.’

‘Wat ben je toen gaan doen?’

‘Ik ben gaan schilderen. Proost, Kees.’

Kees pakte het glas dat voor hem stond. ‘Proost.’ Hij nam gewoon een slok.

‘Hoe gaat het met je rug?’

‘Afvallen en sportschool. Als ik aan mijn spierencorset werk kan ik misschien van de pijn afkomen. En ik moet zwaar werk vermijden.’

‘Hoe ga je dat doen?’

‘Ik weet het niet.’

‘Jullie vak is jullie liefde is jullie einde.’

Daar werd Kees stil van. De aardige grijze mevrouw zei ook niets.

‘Hoe was King Lear?’

‘Ik ben trots op mijn nieuwe schoondochter.’ Ze nam nog een slok uit haar glas, schopte haar schoenen uit en nestelde zich beter in de leren stoel. ‘Ze is goed geworden, ze is absoluut geen klaproos meer. Er was geen decor, Kees, maar wel geweldige sneeuw en prachtig licht, mijn zoon was er weg van. Jullie scenograaf is geniaal.’ Kees wilde iets over de Engelse belichter vertellen maar hield het voor zich.

Hij werd opeens onrustig.

‘Ik denk dat ik weg moet,’ zei hij terwijl hij naar haar schoenen op de grond keek.

‘Jammer, ik vind het net gezellig worden.’ De aardige grijze mevrouw klonk verbaasd en teleurgesteld. ‘Ik moet naar de jongens.’

Eigenlijk wil ik helemaal niet weg, dacht Kees toen hij de drie trappen af liep. Ik zat daar goed op de bank, ik vond het leuk om haar te zien en zij vond het ook leuk. Waarom ga ik? Waarom durf ik niet te blijven?

Ze hadden de entree van de belangrijkste schouwburg veranderd in een modern café.

‘Ja,’ zei de dramaturg die Kees’ blik volgde, ‘deze ruimte is tijdelijk in beslag genomen door een horeca-uitbater die blijk geeft zich niet te realiseren waarvoor dit gebouw is neergezet.’

De voormalige kassa was een mooie strakke lichte ruimte geworden.

‘Ik vroeg de gerant of hij wist wie Goldoni was,’ vervolgde de dramaturg, ‘en het antwoord onderstreepte alleen maar de tijdelijkheid van zijn onderneming.’

‘Wat zei hij dan?’

‘Een wielrenner.’

‘Ik vond die oude ingang een aanfluiting, dit ziet er veel beter uit.’

‘Klopt Kees, maar als de hoofdrolspeler na drie uur spelen wordt gesommeerd zich naar een ander overvol bargedeelte te begeven omdat anders de obers hun dienbladen niet kwijt kunnen is er geen andere conclusie te trekken dan dat deze man geen zak om theater geeft.’

‘Mm,’ zei Kees. Hij keek naar binnen. Hij zag meteen de actrice staan.

En zij hem. Ze kwam naar buiten gerend. ‘Kees, hoe ging het?’

‘Dat kan ik beter aan jou vragen.’

‘Het ging ontzettend goed, we moesten acht keer terugkomen.’

‘Je ziet er geweldig uit.’

‘Feestjurkje van de moeder van m’n vriend. Heeft ze op haar eerste première gedragen.’

‘Hamlet, Ophelia.’

‘Hoe weet jij dat nou weer? We gaan naar Amerika. Jij gaat mee.’

‘Amerika?’

‘Ja, Amerika, we zijn uitgenodigd voor een festival!’

‘Ik geloof het niet.’

‘Echt waar.’

‘Kom mee naar binnen,’ drong de actrice aan, ‘ik sta juist met jouw ex-vriendin en haar dochter te praten. Ze is toegelaten.’

Kees dacht even na. Zou hij naar binnen gaan? Hij kon bijna niet staan en hij zag geen vrije krukken. De actrice werd weggeroepen. Kees herkende haar broers. Ze stond te springen op haar rode hakjes. Ze beleefde een glorieuze terugkeer bij het gezelschap.

Kees keek weer het nieuwe café in. De lerares Nederlands leunde verderop in haar zwarte mantelpakje tegen de bar. De dochter stond er met iets te blote schouders naast. Over drie jaar loopt zij hier als stagiaire het toneel op, dacht hij. Daarna schoten hem de ruzies met haar moeder op de zondagochtenden te binnen. Hij had geen zin zijn ex te ontmoeten. Hij had niks te vertellen.

Toneelknecht Kees draaide zich om. Hij wist niet precies waarom. En hij wist ook niet wat de aanleiding was. Maar hij wist wel dat het voorgoed was. Het werd tijd dat hij hier oppleurde. Hij groette de dramaturg.

Misschien dat ik in de toekomst weer eens naar een première kom. Echt bier drinken met de jongens. Want dat kan dan.

Toen hij voorbij de laad-en-los liep leek opeens de pijn in z’n rug minder te worden. Hij had de jongens op het balkon horen roepen. Maar hij was gewoon doorgelopen. De hoek om.

Ik weet nog niet precies wat ik ga doen maar ik ga andere dingen doen, dacht hij. Hij liep langs grachten en over bruggen.

Het liefst had hij zich nu omgedraaid om naar het huis van de actrice te wandelen. Om daar languit op de roze bank te gaan liggen.

Maar dat zou raar zijn.

Hij liep langs een man die tegen een brugleuning stond.

‘Goedenavond, Kees.’

‘Verhip.’ Hij herkende nu pas de oude acteur. ‘Wat doe jij hier?’

‘Ik moest even de wijk nemen, Kees, ik werd bestormd door een horde supplementlezeressen en een of andere flapdrol eiste mijn plek aan de bar op, ik wandel zo terug. De supplementlezeressen zullen nu terug in Oud-Zuid zijn en die nozem moet ik nog een oorvijg verkopen.’

‘Hoe ging het?’

‘De dames vonden het in ieder geval prachtig en heel interessant.’

‘Ik ga weg,’ zei Kees opeens. Het voelde als een opluchting toen hij dat zei. ‘Ik wil niet meer luisteren naar die stomme idioot die ik al dertig jaar ben.’

‘Je kent je klassiekers, Kees, en aan jouw stem kan ik horen dat je voorgoed gaat.’

‘Ja, ik heb het net besloten.’

‘Jammer, we gaan naar Amerika.’

‘Ik weet het.’

‘Jij moet vanavond goed gezelschap opzoeken.’

Kees keek op zijn horloge.

Nog maar een half uur geleden was hij daar drie trappen afgelopen.

Voor de schouwburg gaven ze elkaar een hand en zeiden bijna op hetzelfde moment dat ze het een voorrecht hadden gevonden.

Daarna wandelde Kees verder.

Hij belde aan. De deur ging open. ‘Kees,’ riep Toneelknecht Kees naar boven.

‘Leuk, ik wilde net aan de tweede fles beginnen.’ ◀